

נאמר של עיר

האיש שניפץ את המיתוס של מחלת הנפש * יורשו של טרומפלדור בתלחי * תגלית ספרותית מקורית יוצאת דופן

פסיכולוגיה

הקשר הכפול

רונלד ד. לאינג נימנה כיום על החישובים שבין גותני הטון בפסיכיאטריה המודרנית. מאז מלחמת העולם השנייה הנחות היסוד של תורתו קוראות תגר על הפסיכיאטריה המסורתית, הנהוגת לראות בחולה הפסיכיאטרי (מפוצל האישיות) אובייקט טיפולי.

נהוג לכנות את תורתו של ר.ד. לאינג כאנטי-פסיכיאטריה, כינוי שיש בכוחו לגדרו כמעט את מהות השקפותיו על הפסיכיאטריה. טענת היסוד של לאינג היא, כי הפסיכיאטריה היא בעצמה טריפ, ואת ההוכחה לטירופה ניתן למצוא באוצר המילים והערכים שלה וביחסה אל החולה המבודד מן הזולת. לאינג שולל את הנחת היסוד המקובלת על הפסיכיאטריה, וטוען שעל העוסקים בה לדבר "על פסיכוחה בעל כוונת חכרתי או בור לוגי של הפתגמות, או איהסתגלות, ברר גה המורה ביותר, אובדן הקשר עם המציאות... במילים אחרות: הנחת היסוד של לאינג היא, שסיווגו של החולה כחור לה פסיכוחי אינו אובייקטיבי או נייטרלי, אלא הצגה לא-הומאנית של החולה. לאינג שולל לחלוטין את המודל הרפואי המקובל של מחלת הנפש, ובעיקר של קבוצת המחלות הסכיוופרניות.

לאינג, הצליח לנפץ בהשקפת היסוד שלו את המיתוס של מחלת הנפש והציג את תהליך החווית מחלת הנפש כמכשיר דיכוי מקובל להשתקתם של יחידים, הנרטים לסבול מבעיות שנוצרות בינם לבין סביבתם המיידית. רבים רואים בתורתו של לאינג מהפכה שאינה גופלת בחשיבותה מהמפליכה שאותה חוללו רעיונרי

שיש בכוחו להשפיע על תפקודו הנפשי של נשים אלה. כלומר: חולות שלקו בסכיוופרניה פונקציונאלית. ספרם/מחקרם של לאינג/אסטרוסון מתמקד בעיוותי תיקשורת התוך-מישפחתיים בין החולות ובניהן המישפחה. מתוך הסיפורים המפורטים בנוף המחקר ניתן ללמוד כיצד הפכת המיסגרת המישפחתית הנתונה למקום שבו מאבדת החולה את זהותה, ומביאה לכדי הקצנה את נטיותיה הסכיוואידיות, תוך שמתפתח מצב של קשר כפול, שהוא תהליך הטישטוש והפירוד של האני של כל אחת מהחולות.

לאינג, שאין מטילים כבר ספק כלשהו במהפיכה שהוא חולל במדע חקר הנפש, כימעט שלא תורגם לעברית. מלבד ספר זה ראה אור רק ספרו האני החצוי, והי קובץ סבכים (העולם הזה 2022). מן הראוי כי ספריו: הפוג'טיקה של הניסיון, אני וזולתי ואחרים יראו אור בעברית, מאחר והם מטפחים לבני האדם לחדול למראות בסכיוופרנים חולים יוצאי-דופן, אלא לראות אותם בהם יצוריי-אנוש מעונים ונואשים, בעלי ביטוי עצמי לקיומם.

כותב שורות אלה ביקר לפני למעלה מעשור בקינגסליי הול, המוסד שאתו ייסד לאינג באנגליה כעיר-מיקלט למוכי סכיוופרניה, אליה נימלטים קורבנות הרבה שחרסה את חוש הזהות שלהם. בקינגסליי הול נעשה תהליך ריפוי, או שיחזור אישיותו של החולה, כימעט ללא תרופות, עם תוצאות שהפסיכיאטריה המרובלת אינה מסוגלת להגיע אליהן. תוצאות החושפות את אותו קשר כפול המביא את קורבנותיו להקצנה.

עדות

אקליפסה

"הפצועים נעטפו בשמיכות צבאיות ו'השכבו במיטות מתקפלות. השירה עם הפצועים יצאה לכפר-גילעדי בלוויית מישמר חזק. כדרך התאונן טרומפלדור, כי הוא איש בראשו כאב חזק, הרשמה לו תחכמות, אך כעבור רגעים מספר מש' העיקרית השירה אל הגיבקה, נתקף גופו של טרומפלדור בעויות חזקה והוא הוציא את נשמתו, אחרי שהסב את פניו כלפי הקרקע... בשתיים אחרי הצות יצאתי עם אחרוני העובדים מתלחי. לפני צאתנו החלטנו להעלות באש את הכניינים ואת המשק... יצאנו לתוך הלילה שדממתו נקד רעה לסירוגין עלידי פילוג'אש והתפזר צצויות בודדות, שהגיעו מתלחי הכר עת... במילים אלה מתאר השומר פינחס שניאורסון את גסיסתו ומותו של טרומפלדור ונפילתה של תלחי, בקובץ רשימתו בשורה הראשונה, שראה אור כע' שור אחרי מותו*.

פינחס שניאורסון, שהיה מכונה בפי חב' ריוולנשק בכינוי אקליפסה, בשל קומתו התמירה כעין אקליפסוס, נולד בשנת 1893 בעיר ז'יטומיר, אוקראינה המערבית, וב' גיל 12 (1905) היה עד לפרעות (סוגרים) שנערכו ביהודי עירו. בהגיעו לגיל 17, בדומה לצעירים אחרים, הצטרף להשורה הראשונה ועלה ארצה. כאן הוא החל לרכוש כפועל במושבות יהודה, אחר כך הצטרף לאגודת השומר, נימנה על מייסדי כפר-גילעדי, היה מספק תלחי לאחר פצ'י

* פינחס שניאורסון — בשורה הראשונה; נה; כינס וערך; שלמה שבא; ספרית פועלים, 166 עמודים (כריכה קשה).

פינחס שניאורסון (1912) בתוך דממת הלילה

עת טרומפלדור, ממיסדי גודד-העבודה, ממפקדי ההגנה, ופן העולים לגוש-עציון (בשנות ה-30). מעבר לביוגרפיה המרשימה, הטומנת בחובה את תולדות הארץ הזאת, הרי שבמשך שנים רבות היה שניאורסון מהסמלים החיים של הארץ.

במשך כל שנותיו בארץ פירסם שניאורסון סון רשימות ומאמרים על בעיות הזמן וה' שעה, וכן עדויות לדרכו ולאירועים שבהם נטל חלק. את מאמריו של שניאורסון ליקט וערך שלמה (שבט הנועמים) שבא והפי' כס לגידך נוסף של תולדות דור הנפשי לים, שכלה ונעלם מהארץ, ופינה מקומו לחגבים שבאו בעקבותיו.

אחד מהמיוחדים שבסיפורי הבשורה ה' ראשונה הוא סיפור ביקורם של ישראל שוחט ופינחס שניאורסון יצא אל לברט איינשטיין, בברלין.

שמה בחדר-עבודתו של איינשטיין ומע' רבת הרהיטים בו היתה דלה ביותר: ספת עור פשוטה, שולחן-כתיבה בעל מידות וכיסאות אחרים. מבקר לדלת שהובילה מחדר ואל אולם-האורחים ראינו את איינשטיין עומד ופורט על כינורו, כשאשתו מלווה אותו ליד הפנתר... משהפסיק לנגן הומיננו איינשטיין לאולם האורחים ו' פתח בשיחה. הצגנו את עצמנו כשליחי קיבוץ כפר-גילעדי וגודד-העבודה. תחילה שאל איינשטיין לתכלית ביקורנו. בפש' טות שלא ציפיתי לה, אך בוהירות-יתר, הציג לפנינו כמה שאלות על חיי הקבוצה, מבחינה חברתית ומישפחתית. בייחוד היר' בה לשאול על חיי האשה בקיבוץ ועל ריקמת היחסים בין שני ראשי המישפחה בקיבוץ, כינס לבין עצמם וכינס לבין הילדים. מתוך הצגת השאלות נימת הדי' רות בניסוחן לא קשה היה לנחש, כי גם לאוינו איינשטיין גונב שמץ-מה מדברי הבלע שהופרחו בימים ההם על-ידי גור' במים שונים, יהודים ושאינם יהודים, בנוגע לחיי האשה והמישפחה בקיבוץ. השיבנוו ארוכות על כל שאלותיו...

"משהפסקנו לדבר, התעורר במחשבותיו העיר את הערותיו על כל הבעיות שנגענו בהן. בייחוד התריע על הונחת ההשכלה הנכונה בארץ. שכן בלעדיה — הרגיש איינשטיין — ייבצר מאיתנו לשכלל את שיטות הייצור ואת תנאי העבודה, שהם תנאי להצלחת הפרודוקטיביות ההמ' נית ויסודי-מוסד לכל מיפעלנו ההיסטורי. מאיחנה הארץ בהערותיו הקולעות והכ' עץ בלשון כימעט פסקנות וחוכמת. אחרי' כן הוסיף להציג לפנינו שאלות על תוספות שונות בחיי הארץ, על עתיד יחסינו עם הערבים, ובייחוד גילה עניין רב במדיניות הפרעות של ממשלת המנדט להתפתחות המיפעל הקולוניאטורי של היישוב העברי בארץ. בתמימות האופיינית לו שאל, איך אנו חושבים להתגבר על מדיניות זו..."

תווים

פיצול הזוהר

35 אלף מינוי התיזמורת הפילהרמונית הישראלית לא נאנחו כלל החודש, כאשר נבשרה, כי מחירי כרטיסיהם לעונת ה' קונצרטים הבאה עליהם לטובה התייקרו ב-60 אחוז, ויגיעו בין 780 ל" ל-2330 ליי (ל-11 קונצרטים).

35 אלף מינוי התיזמורת לא הודעו לעמקא תוכנית הקונצרט בשנה העשירי רית שבה מכהן המנצח ממוצא הודי, ז'ובין בה'טה, כמנהל מוסיקאלי ואמנותי של התיזמורת (וזאת למרות שבמשך עשור זה כיהנו ארבעה אישים שונים כראשי ממשלה בארץ, וכעשרה מוסיקאים יש-ראליים מכהנים כמנהלים מוסיקאליים ו' אמנותיים בתיזמורת שונות ברחבי ה' ראלים).

35 אלף מינוי התיזמורת החלו לתפור החודש את החליפות והשמלות, שבהם יר' פיעו באסדרת אודיטוריום מאן בתל-אביב, אסדרת בניני האומה בירושלים, ובחפשה, מבלי לשים לב לעובדה המצערת, שבתוכ' גית המוסיקאלית האמורה ניכללו מעט יצירות שנכתבו במאה ה-20, ובדומה לקהל

ר.ד. לאינג אנטי-פסיכיאטריה

תיו של ז'יגמונד פרויד בראשית המאה. אחד מספריו של לאינג, שראה אור בעברית, ונכתב בשותפות עם ד"ר אה' רון אסטרסון, הוא טירוף, שפוני הדעת והמישפחה*. הספר מביא מיקרים של נשים סכיוופרניות בגילים 15-40, שבאף אחד מהם לא אובחן כצב אורגני.

* רונילד ד. לאינג + אהרון אסטרסון — הסכיוופרני בפיותהדעת והמישפחה — הסכיוופרני במיסגרת המישפחתית; עב' רית: אליה זוהר; הוצאת בצלאל צ'ירי קובר — גומא; 204 עמודים (כריכה רכה).